

УДК 373.2.026:794.5

Черепаня Н.І.

к.пед.наук, доцент

Мукачівський державний університет

Семенович Л.

студентка групи ДО-3,

спеціальність «Дошкільна освіта»,

ОС «бакалавр»

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження визначається виключною важливістю морально-етичного розвитку для становлення особистості дитини дошкільного віку. В даний час в нашому суспільстві панують байдужість і бездуховність, відсутність дбайливого і чуйного ставлення людей один до одного. Періодом зародження і формування моральних якостей є дошкільний вік. Саме в цей час діти починають вчитися жити в суспільстві людей, проявляти чуйність до оточуючих.

Певні моральні почуття характеризують розвинену людину і здатну надихнути її на великі справи і на благородні вчинки, які не дані дитині в готовому вигляді від народження. Вони виникають і розвиваються на протязі дитинства під впливом соціальних умов життя і виховання. Формування моральної сфери - важлива умова всебічного виховання особистості дитини. Від того, як буде вихований дошкільник в моральному відношенні, залежить не тільки його успішне навчання в школі, а й формування життєвої позиції.

В даний час відбулися істотні зміни в дошкільній освіті. «Виховання-діяльність, спрямована на розвиток особистості, створення умов для самовизначення і соціалізації дитини на основі соціокультурних, духовно-моральних цінностей і прийнятих у суспільстві правил і норм поведінки в інтересах людини, родини, суспільства і держави» [3]. Йдеться про важливість соціально-комунікативного розвитку дитини, який спрямований на формування «емоційної чуйності, співпереживання, формування готовності до спільної діяльності з однолітками, формування шанобливого ставлення і почуття приналежності до своєї сім'ї і до товариства дітей і дорослих» [3].

Таким чином, приділяється велика увага морально-етичному розвитку дітей дошкільного віку. «Емпатія - розуміння емоційного стану іншої людини, проникнення в його переживання» [2, с. 332]. На думку Урунтаєвої Г.А., для дошкільного віку характерні такі особливості розвитку почуття емпатії:

- дошкільник перетворюється на суб'єкт емоційних відносин співпереживаючи іншим людям;
- співпереживання однолітка багато в чому залежить від ситуації і позиції дитини;

- в умовах гострого особистого суперництва співпереживання товаришеві різко знижується;
- пасивне спостереження за діяльністю однолітка викликає у дошкільника двоякі переживання. Якщо він впевнений в своїх силах, то радіє успіхам іншого, а якщо не впевнений, то відчуває заздрість;
- найбільш яскраві позитивні емоції дитина відчуває в ситуації порівняння себе з позитивним літературним героєм, активно йому співпереживаючи;
- емпатія у дошкільника стає більш дієвою, проявляючись як бажання допомогти, поспівчувати, поділитися;
- пережиті почуття викликаються не тільки оцінкою дорослих, а й оцінним ставленням самої дитини до своїх і чужих вчинків;
- почуття неглибокі і нестійкі;
- формується емоційне передбачення;
- дитина освоює вищі форми експресії - вираження почуттів за допомогою інтонації, міміки, пантоміміки, що допомагає їй зрозуміти переживання іншої людини, «відкрити» їх для себе;
- все більшу роль починають відігравати інтереси, бажання іншої людини;
- складаються етичні еталони-зразки. Дошкільник співвідносить свою поведінку не тільки з конкретним дорослим, але і з узагальненим поданням;
- в сфері розвитку моральної поведінки приклад дорослого також грає найважливішу роль [1].

У складній справі виховання і навчання дидактична гра, вплив якої на формування моральних почуттів ми будемо розглядати, є лише одним з різноманітних засобів. Особливості дидактичної гри дозволяють педагогу ставити конкретні завдання, передбачати результат виховання. Питання дидактичної гри розроблялися багатьма дослідниками. У всіх дослідженнях утвердилися взаємозв'язок навчання і гри, визначилася структура ігрового процесу, основні форми і методи керівництва дидактичними іграми. У дослідженнях накопичені факти, що характеризують дидактичну гру як форму організації навчання. А.П. Усова, відзначаючи виховний вплив ігор, писала: «Кожна гра, якщо вона не під силу дитині, ставить її в таке становище, коли розум її працює жваво й енергійно, дії організовані» [2].

Оцінюючи дидактичну гру та її роль в системі навчання, А.П. Усова зазначила: «Дидактичні ігри, ігрові завдання і прийоми дозволяють підвищити сприйнятливості дітей, урізноманітнюють навчальну діяльність дитини, вносять цікавість» [2]. Реалізуючи зміст гри, ігрові завдання, використовуючи ігрові дії, вихователь вчить дітей спілкуванню, життя в колективі однолітків, серед людей, допомагає опанувати уявленням про те, «що таке добре і що таке погано». У грі вихователь створює ситуацію, звернену до розуму і серця дитини, створює «модель поведінки» і через образ героя вчить, з кого брати приклад. Сутність дидактичної гри полягає в тому, що діти самі обирають розумові завдання, запропоновані ними у цікавій ігровій формі, самі знаходять рішення, долаючи при цьому певні труднощі.

Дитина сприймає розумову задачу, як практичну, ігрову, це підвищує її розумову активність. Джерелом змісту дидактичних ігор є саме життя з багатством і різноманітністю її явищ. Цінність дидактичних ігор полягає в тому, що вони як би будять потребу сказати про щось, близьке для дитини.

Разом з тим існує суперечність між вимогою держави до розвитку моральної сфери дитини і рівнем розвитку моральних якостей особистості дитини-дошкільника. З одного боку, дуже гостро стоїть проблема аморальності в суспільстві, з іншого боку, є способи морального виховання для засвоєння моральних норм, але в суспільстві продовжує процвітати байдужість і бездуховність, відсутність дбайливого і чуйного ставлення людей один до одного.

Ми припускаємо, що дидактична гра може стати умовою для формування почуття емпатії у дітей 6 року життя, якщо ігри будуть носити різноманітний за видом діяльності характер (ігри - подорожі, ігри - доручення, ігри - припущення, ігри - загадки, ігри - бесіди) і реалізовуватися протягом тривалого часу.

У своєму дослідженні ми хочемо запропонувати таку систему дидактичних ігор, яка допоможе дитині сформувати почуття емпатії. У освітній процес можна включити такі дидактичні ігри: 1. Ігри-подорожі: «Подорож у світ емоцій», «Подорож на острів Фантазія». В іграх-мандрівках звертається увага дітей на те, що знаходиться поруч, але не помічається ними, вміння розрізняти і називати почуття; 2. Ігри-доручення: «Наші добрі справи», «Допоможемо бабусі Федора». В іграх-дорученнях дітям надається можливість в грі проявити почуття емпатії, допомагаючи героям; 3. Ігри-припущення: «Квітка-семицвітка», «Сварка». У іграх-припущеннях можна моделювати різні ситуації, в яких дитина може виявитися в своїй соціальній дійсності і проявити емпатичні почуття. Наприклад, в грі «Сварка», завдання дитини буде полягати в тому, що б приміряти героїв; 4. Ігри-загадки: «Тварини - наші друзі», «Покличемо казку». За допомогою ігор-загадок можна розвивати у дітей здатність до аналізу, узагальнення, формувати вміння міркувати, робити висновки; 5. Ігри-бесіди: «Знайомство з поняттям фізична і емоційна біль», «Як зрозуміти іншу людину», « Уроки доброти ». За допомогою ігор – бесід (діалогів) у дітей активізуються емоційно-розумові процеси: єдність слова, дії, думки і уяви дітей [3].

Список використаних джерел

1. Урунтаєва Г.А . Дошкільна психологія: Навчальний посібник для студ. пед. навч. закладів./Г.А. Урунтаєва.- М .: Академія, 1999. - 336 с.
2. Усова А.П. Російська народна творчість в дитячому саду./А.П. Усова. - М .: Просвещение, 1972. -78 с.
3. Емоційний розвиток дошкільника / Под ред. А.Д. Кошелевої. - М .: Просвещение, 1985. - 175 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>